

DÉR ZOLTÁN

EMBER A HATÁRON

Dráma három felvonásban, tíz képben

II. FELVONÁS

1. kép

IDŐ: Néhány héttel később.

HELYSZÍN: Mint előbb. Nándor és Kornél már beszélgetnek, mikor a függöny fölmelegy.

NÁNDOR: Nagyon köszönöm, hogy eljöttél. A próba óta alig haladtam valamit. Akkor minden könnyűnek látszott.

KORNÉL: Én meg ott jöttem rá, hogy az Odüsszeusz-vita milyen kényes ügy. Mindenki kifog belőle valamit, amit magára érthet. Pártokra osztja az embereket.

NÁNDOR: Lehet, én is azért sodródtam mellékvágányra, mert még mindig Szabolcska Mihály bárgyúságain, meg az öldöklés hitvány lantosain akartam elverni a port, holott ők már nullák, csak lehúzzák az embert. Pedig most kellene magasabbra nézni: az ember nagy ügyeire. Anna észrevette. Láttad, Osvátnak is elállt a szava?

KORNÉL: Nem csodálom. Csak az a baj, hogy Abigélben viszont — azt hiszem — megindult valami. S ki tudja, hol áll meg?!

NÁNDOR: Semmi oka. Egyelőre.

KORNÉL: Az asszonyi ösztön preventív csápjai a lehetséges okokat is észlelik.

NÁNDOR: Pedig a legrosszabbkor jönne, ha Abigél most külön drámára kényszerítene. Minden percre szükségem van, rekordsebességre kell kapcsolnom, s ha kisiklat valami, minden elromolhat.

KORNÉL: A klinikán mit mondtak?

NÁNDOR: Nem mentem el. Félek, hogy befektetnek. Esténként lázam is van. Ha elvonják a pantoponadagokat, megbolondulok. Minden tervem torzó marad. Ezért is üzentem, hogy gyere el. Segíts nekem. S ha tető alá kerül, amit most csinálok, aztán jöhet minden: szanatórium, elvonó kúra. Óriási húzása van az időnek, Kornél, most veled kell repülni.

KORNÉL: Csak bírd.

- NÁNDOR: Ez az, ebben kell segítened. Van, amit nem bírok. Az aprómunkát, a részletek tüzetes kidolgozását. Hogy játékszerű legyen a gondolat is, a líra is. Te viszont örömmel merülsz el az ilyesmiben. Felajánlom: légy a társszerzőm. Töltsd ki a hézagokat.
- KORNÉL: Megtisztelsz.
- NÁNDOR: Ne udvariaskodj. Tudom, mit ér, amit vállalsz. Itt van ez az Odüsszeusz-ügy is. Nemesvölgyi tanár úr végső jelenete teljesen kidolgozatlan. S nekem a hét végén Kolozsvárra kell mennem. Már próbálják a Farsangot. Tudod, hogy ez a Rubicon: zenés dráma, jelképes. Szöveg, dallam az enyém. Az operánál természetesebb, az operettnél nemesebb, komolyabb. Ha sikerül, áttöröm vele a határokat.
- KORNÉL: Azt mondd, már próbálják?
- NÁNDOR: Igen, de néhány részletén még igazítani szeretnék. Hogy hol, csak ott láthatom pontosan, ha zene, tánc és szöveg együtt kezd élni. A harmonizálást és a hangszerelést nem is én csináltam. Azt is látnom kell.
- KORNÉL: S úgy tudom, Szabadkán is próbálják azt a kedves mesejátékodat.
- NÁNDOR: Igen, s az azért is fontos, mert abban már talán sikerült a túlsó partig átérnem, modern érvekkel igazolnom, hogy az embert csak a másik ember válthatja meg.
- KORNÉL: És nem a morfium.
- NÁNDOR: Ne bánts, Kornél. Hiszen láthatod, hogy csak a kényszerűség visz rá. Kisannának is azért örültem meg annyira, mert... Mondd, Kornél, mikor hallgattál utoljára Mozartot?
- KORNÉL: Nem is tudom. Talán öt éve.
- NÁNDOR: Látod, ez volt a baj. Teljesen belevesztünk az idegzsongító bódulatokba. Egyszer gyermekkoromban, valahol Marosfő táján, láttam egy rétet. Bükkerdő vette körül, s egy patak folyt át rajta. Medre se volt, csak mint egy élő ezüstcsík villogott a fűben. Merő giccs, ugye? Tévedsz, az a rét most is úgy él bennem, mint ha az élet esszenciája lenne. Itt az ínyemen is érzem. Kisanna rá emlékeztet.
- KORNÉL: Biztos vagy benne, hogy ez az ő érdeme? Merésznek találok a társítást. S félek, hogy egyre többbe kerül neked ez a lengés, a feszülés ilyen távoli pillérek fölé.
- NÁNDOR: Ne hidd, hogy vakon csigázom magam. És nem a morfium inspirál, — igazi ihlet. A morfium csak felfokozza, fényesebbé, szárnyalóbbá teszi a gondolatot. Mint a szél a madár röptét. Ne félj, nem hagyatkozom a szélre; tudom, milyen a zuhanás. Tudom, mi lett Poe-val,

Ben Jonsonnal, Marlowe-val, Wilde-dal, Hoffmann-nal, Schillerrel, Puskinnal. Nem akarok elmenni a romlás határáig. Gondolj De Quinceyre, aki végül nyolcezer cseppet vett be naponta, s mégis meg tudott állni. Kigyógyult és hetvenöt éves korában halt meg, s kitűnő művek egész sorát alkotta. Ura maradok a méregnek, ne félj: csodás szépségeket nyerek tőle, de megőrzöm a szuverenitásom.

KORNÉL: Kívánom, hogy sikerüljön. Ami rám tartozik, vállalom. Ha a vilámcsapásszerű nagy ihletekkel Apollo engem úgyse igen szerencsétet, legalább közvetve hadd legyenek részese a teremtésnek.

NÁNDOR: Tudtam, hogy meg fogsz érteni. Szédületes irama van az időnek, s óriási lehetőségei a színháznak. Egész műhelyek létesülnek, hogy egy-egy jó elképzelést kidolgozzanak. Nem veszhetek bele a részletekbe, mert szétesznek. Te vagy az egyetlen, aki kisegíthetsz.

KORNÉL: Megegyeztünk.

NÁNDOR: Akkor hát igyunk a társascégre.

KORNÉL: Proszit! A kolozsvári sikerre!

NÁNDOR: Tudod mit? Igyál. Én hadd ünnepeljek a magam módján. Rám fér. Nagyon elfárasztott ez a mai nap. *(A polchoz lép, kiszedi az injekciós tűt, s befecskendezi a morfiumot. Kornél egykedvűséget színlel, tölt, iszik. De közben figyel is Nándort. Csöndben ülnek.)* Nem vagy kíváncsi?

(Innen vontatottan, nagy szünetekkel zajlik a beszélgetés.)

KORNÉL: De igen.

NÁNDOR: Megpróbálok?

KORNÉL: Nem.

NÁNDOR: Miért?

KORNÉL: Nem tudom. Azt hiszem, félek.

NÁNDOR: Eleinte én is így voltam. Most már attól félek, hogy hamar szétfoszlik.

KORNÉL: Mi foszlik szét?

NÁNDOR: A mennyország.

KORNÉL: És amíg tart, addig milyen? Valószerű?

NÁNDOR: A valóságnál is valószerűbb. *(Révül.)* A föld, ahol járok, rugalmasabb és masszívabb. A lépések nyomán zeng az egész táj. Nincs súlya az embernek, mégis mintha gyökereid volnának, olyan stabil. És átlátsz a táj fölött. *(Fölhangzik a Nauszikaa-melódia.)* Most megint mintha Kalüpszó szigetén volnánk. Fenét mintha, minden érzékemmel érzem, hogy ott vagyok. Sőt már az egész világ itt van ezen a szigeten. Gyermekkorunkból a varázsló kertje, hiszen emlékszel!? A palicsi

békák smaragszeme úgy fénylik, mint a Sirius. *(A dal-
lam egyre nehezebben él ez alatt a részeg szöveg
alatt, aztán el is fül.)* A gyűrűből fényzőkőkút áramlik,
s ott, nézd, a képből most kibontakozik a nimfák ka-
réja. Abigél... Peregnek róluk a folyó ibolyás víz-
cseppjei, rezeg a mellük, s csak jönnek végtelen sor-
ban a nagy kék folyóból. És énekelnek. Ezt hallanod
kellene, ezt az éneket. Adj ceruzád, hadd jegyezzen le
legalább egyetlen dallamot. Minden, amit valaha hal-
lottam, kontárság ehhez képest, és mindannyian ne-
kem énekelnek. Úristen, milyen szédítő szépség!
Hagyd a ceruzát, közönséges fül ezt ügyse érzel-
hetné, s nincs hangszer, amely visszaadhatná. Maga
a világ zenél itt. A füvek lábujjhegyre állva, a mada-
rak fejüket ingatva, mint az angyalok. Az eget széles
szívárvány fogja át, s azon új nimfasor ereszkedik alá,
mögöttük messze napok lobbannak, s millió topáz- és
gyémántszikra reflektora... *(Akadozva.)* reflektora
pásztazza át a színpadot, ahogy közelednek felém. Az
orkeszter, mint az Adria, s már a közönség is énekel,
boldogan, jóságosan, hálásan, kedvesen, szeretettel,
szeretettel...

Függöny

2. kép

*IDŐ: Az első világháború vége. Néhány hónappal az őszirozsás
forradalom kitörése után.*

HELYSZÍN: Nándorék lakása.

- NÁNDOR: *(zaklatott, föl-alá járkál. Leül kimerülten. Csönd. Aztán
fölkötözve, útra készen bejön Abigél. Mintha valamit
keresne.)* Kértelek, hogy hagyj magamra.
- ABIGÉL: És én engedelmeskedem. Nem látod, hogy már fel is
öltöttem? Bár attól nem lesz kisebb a szegény. Se a
tied, se az enyém. Most láthatod: kirúgnak, mint egy
cselédet. Gyönyörű bagázs, mondhatom. Jól megfi-
gyeltem: ők füttyültek a legvadabbul.
- NÁNDOR: Megérdemeltem.
- ABIGÉL: Megőrültél?
- NÁNDOR: A darab nem jó, s nem érdekel, ki füttyült és ki nem.
Semmi sem érdekel, az irodalom legkevésbé. Haza-
megyek Szabadkára.
- ABIGÉL: Csak szeretnél, mesterem. Tudhatnád, hogy a határt
rég lezárták. És ne hidd, hogy ezzel meghatod a kö-
zönséget. Hogy Kisannáékat nem, afelől biztos le-
hetsz. *(Kinyitja a kezében hozott újságot.)* Már me-
gyek is, de ezt azért talán még meghallgatod. *(Olvas.)*
»Csöd ez, ha szomorú is. Mert nem kétséges, hogy,
Széki Nándor megsejtett valamit a kor parancsaiból,

s megkísérelte az átváltást, a pozitív erők megjelenítését. De kísérlete csúfos kudarcba fűlt. Nem tudja elhítenni, hogy a szemlélet, mely Nemesvölgyi tanár úrral szemben áll, erősebb is és képes a győzelemre. Az Odüsszeia átértékelésében bizony meggyőzőbb és parádésabb, mint a nihilizmus bírálatában. Világos példája ez annak, hogy ha egy író egész észjárását és ösztönvilágát áthatja a dekadencia, nem elég a jó szándék, hogy a romlás erőt legyőzze.« Hát így. És tudod, hogy a Hajnali Tribün nem egy a sok újság közül. Holnap már mind őket szajkózza. (Az asztalra dobja.)

NÁNDOR: *(ingerültebben)* Hadd szajkózzák! Megérdemlem. Nem mondtam már egyszer? A darab nem jó.

ABIGÉL: Persze hogy nem, ha elrontottad. A Kisanna kedvéért, meg a kor, meg mit tudom én kinek a kedvéért. A fene megette, ha egy író mindenkinek tetszeni akar.

NÁNDOR: S főleg, ha nem képes végigcsinálni azt, amit fontosnak vél. *(Nagyon elege van a vitából.)* De ne hidd, hogy egyetértünk. Reménytelen ez a mi társalgásunk. S nemcsak ez. Fáradt vagyok.

ABIGÉL: *(menet közben)* Mint általában, ha velem van dolgod. Vagy riasztóan buzgó, s én süket tyúk, ha nem tudom átvenni ezt a ritmust. Úgy látszik, a Hajnali Tribün se tudja. Nem ettél elég céklát *(Nándor föláll.)* meg vöröskáposztát. *(Az ajtót bevágva elmegy.)*

NÁNDOR: *(tétován, roskadtan támolyog, néz ide-oda. Fölveszi az újságot, belenéz, leteszi. Keres egy tablettát. Pantopon. Bekapja, iszik rá. Újra olvasni kezdi az újságot. Bejön Anna.)*

ANNA: Szervusz!

NÁNDOR: Szervusz! Azt hittem, Kornél jön. Foglalj helyet.

ANNA: Én jöttem.

NÁNDOR: Szép tőled.

ANNA: Tőled is, hogy hellyel kínálsz.

NÁNDOR: Igyekszik az ember. Ha író és polgár különösen.

ANNA: S ha nem, akkor élvezi a hatalmát, igaz?

NÁNDOR: Nem tudom.

ANNA: Megérdemelnéd.

NÁNDOR: Elkészültem.

ANNA: Sajnos, nem tehetem. Nem igazságos, amit rólad írtak.

NÁNDOR: Miért?

ANNA: Vizsgáztatsz? Jó. Hát azért nem, mert Nemesvölgyi tanár úr jelleme és csődje önmagában is...

NÁNDOR: Kétségessé teszi a forradalom esélyeit.

ANNA: Önmagában is új, életérdekű igazságokat sürget.

- NÁNDOR: De én ezeket nem szállítottam.
- ANNA: Szállítottad, mert az á-t úgy mondtad ki, hogy a b jövetelét a süketnek is éreznie kell.
- NÁNDOR: A hallók sem érzik.
- ANNA: Talán azért — ne haragudj —, mert a befejezés csak ugyan elnagyolt, de így is kifejezi, hogy milyen ingoványon kell átjutnunk.
- NÁNDOR: A Tribün csak az engem övező posványt látja.
- ANNA: Mert beleszédültek a szerepükbe. Jobban örülnek a villámgyors átnyergelőknek, mint a hitelesen, de lassúbban ...
- NÁNDOR: Vánszorgónak.
- ANNA: Ugyan. Ez a te szavad.
- NÁNDOR: Jó lennél gyógypedagógusnak csódbé jutott írók számára. Kár, hogy az idő szilajabb.
- ANNA: Ne bánts. Összevesztünk. Eljöttem a laptól.
- NÁNDOR: És most mi lesz?
- ANNA: Mért vagy olyan ijedt? Nem a forradalmat hagytam ott, csak a Tribünt. Ó, van mit csinálni. Például internátust a szegény gyerekeknek. *(Tréfás szomorúan.)* Nem maradok a nyakadon.
- NÁNDOR: *(magához vonja)* Csak meg ne bánd ezt a szakítást.
- ANNA: De hát miért?
- NÁNDOR: Aki nincs benne a fősodorban, egyszer csak azt érzi, hogy elveszett.
- ANNA: Nem értem. De ha bennem is itt van a fősodor! És hátha arra megy az a fősodor, amerre én megyek.
- NÁNDOR: Nem arra megy.
- ANNA: Akkor sem vacogok. Csinálom a dolgom. Itthon vagyok. *(Zavartan.)* Az országra gondolok.
- NÁNDOR: Most irigylem először az országot.
- ANNA: Minek? Te is része vagy.
- NÁNDOR: Ezt is irigylem, ezt az egyensúlyt, ezt az otthonosságot. Mi mindig magunkban kerestünk mindent, de hát a kinti országban mit is kereshettünk volna? Ti őriztél, rejtegettél.
- ANNA: Megoszthatom veled.
- NÁNDOR: *(megöleli, megcsókolja)* Tudod, mikor én kezdtem ... mármint az írósságot, az volt a benyomásom, hogy mindenki röpül, s ha megállok, elbáméskodok, áttapsnak rajtam. Mikor Szabadkáról Pestre jöttem, az volt az érzésem, hogy esetlen, süket és vak vagyok, mert mindenki lázban égett, üzeneteket hallott, látomásokat látott. Az is, aki ki se mozdult a körüti alibérletből. Igyekezniem kellett.

ANNA: De célba is értél.

NÁNDOR: Túl is néhány Celsius-fokkal. *(Homlokára teszi a kezét, mintha lázat érezne, s mellékesen az asztalon levő pantopontablettát bontogatja.)*

ANNA: Az mi?

NÁNDOR: Gyógyszer.

ANNA: Milyen gyógyszer?

NÁNDOR: Intuíció, extázis, mágia.

ANNA: Ne tréfálgj! *(Föláll.)*

NÁNDOR: Megmondom, ha még egyszer megölelsz.

ANNA: Utána is megöllelek, ahányszor akarod.

NÁNDOR: Pedig ez sátánpor.

ANNA: Akkor is. *(Ölekeznek fokozódó szenvedéllyel, de Nándor erőt vesz magán.)*

NÁNDOR: Csakugyan meg kell mondanom. Ez pantopon, a morfium egy változata... Én pedig morfinista vagyok.

ANNA: *(néma ijedelemmel figyel)* Ezt jól elrontottad... Hogy tehetted?!... Hogy juthat ide egy ilyen... egy ember?

NÁNDOR: Dióhéjban kívánod a választ?

ANNA: Megbántottalak? Azt hiszed, elriasztottál, s most megdöntöttem?

NÁNDOR: Nagyon megérteném.

ANNA: Ne légy ilyen nagylelkű. Ne tudnád, ne értenéd?... Tessék. Vetkőzhetek. Rég készülök hozzá. Álomban már háltam is veled. *(Haraggal vetkőzni kezd, mikor Nándor megszólal, abbahagyja.)*

NÁNDOR: Csakugyan elrontottam. Ó, hogy elrontottam! Régen. *(Reménytelenül, szinte magának.)* Azt hittem, lekörozőm az egész nemzedéket. Csak a szenzációk izgattak, a belső csodák. Pedig úgy kellett volna, ahogy te mondtad az előbb: itthon vagyok, betöltöm a helyem. A darab is azért bukott meg, mert a részleteket másra bízta. Kornél megtette, ami tőle telt, de jól megírni csak úgy lehetett volna, ahogy verset ír az ember: minden szóért megküzdeni. De te ne haragudj, nem ismertelek még akkor. Most pedig nem akartalak becsapni.

ANNA: *(fűrkészőn)* Már te is mondtál rólam? Az előbb, mikor öleltél, azelőtt...?

NÁNDOR: Igen, azelőtt is ettem, s ha nem ettem volna is: megmérgeztelek. Már el se hinnéd, hogy anélkül is... szeretlek.

ANNA: Te pedig azt hiszed, virtusból vállallak, ugye?

NÁNDOR: Lebeszéljelek? Szakítottál a barátaiddal, hogy statisztálj egy csödhöz?

ANNA: Te félsz, vagy engem féltesz? *(Ismét éléd a tűz.)*

NÁNDOR: Én azt hiszem, hogy te azt hiszed...
ANNA: Ő azt hiszi... (Ölelkeznek.) Mi azt hisszük...
(Főzendőül telten a Nauszikaa-motívum. Fügöny. Majd a dallam hirtelen megszakad. Ezzel egyszerre a függöny is fölmeleg. Sötét van, s lassan világosodik meg a színpad.)

3. kép

IDŐ és HELYSZÍN: mint előbb. A színen Abigél és Anna. Előttük kávé. A helyzet feszült, mindketten zavarban vannak; ezt Abigél magabiztossággal leplezi.

ABIGÉL: Csak ül le nyugodtan, nem eszek embert. Asszonyembert legkevésbé.
ANNA: Köszönöm szépen, és ne hidd, hogy ezzel vissza akarok élni. Muszáj volt eljőnnöm. Megígérte, hogy ott lesz a klinikán. A professzor várta is, és nem jött.
ABIGÉL: Nem én tartottam vissza. Még mindig alszik. De majd felkeltem, s megmondom, hogy itt vagy.
ANNA: Nem is tudom, jó lesz-e.
ABIGÉL: Hát azt én sem. De nem árt, ha így, ébredés után is látjátok egymást. Ez is ő.
ANNA: Megígérte. Nem értem. Csak nem történt valami?
ABIGÉL: Semmi, csak ami szokott. Ez vele jár a zsenialitással. Ami az előbb fontos volt, az egy nap múltán már... no nem kerül lomtárba, csak devalválódik.
ANNA: De ez nem olyan ügy; ő is tudja, hogy orvoshoz kell mennie, s biztosan te is...
ABIGÉL: Persze, csak nem becsülöm túl a szerepem.
ANNA: Nem értem.
ABIGÉL: Nézd, gyermekem, ne kerteteljünk! Látsz engem?
ANNA: Persze.
ABIGÉL: Akkor azt is sejtened kell, hogy amit akarok egy férfinál, elérem. Pláne ha annyira rám van utalva, mint Széki Nándor. De a morfium nagyobb hatalom. Más hatalom. Mintha egy gyorsúszó egy öklözővel akarna mérközni. Hiába vagyok verhetetlen az úszásban, az öklölvívó azért minden meccsét megnyeri.
ANNA: Valahol magva is van az embernek. Nem lehet, hogy aki ennyi szépet alkot, így megadja magát a csúnyságnak.
ABIGÉL: Ezt honnan tudod?
ANNA: Természettörvény.
ABIGÉL: Az óvodások tankönyvében. Különben a természet dzsungel, kobraikkal, mocsarakkal és persze... alma-
virággal is olykor.
ANNA: Az alma oltvány, s az ember is az.

- ABIGÉL: Már amelyik. De az író abból él, hogy a dzsungel is benne van, különben halálosan unalmas lenne. De azért értelek, csak azt ne hidd, hogy abba a természeti jelenségbe, ami most Nándor, bele tudsz avatkozni.
- ANNA: Pedig hiszem.
- ABIGÉL: Megmondanád, milyen alapon?
- ANNA: Ezzel kellett volna kezdened, akkor rövidebb lehetett volna ez a vita.
- ABIGÉL: Szállj le, fiam, erről a magas lóról, mert leesel. Én nem féltém tőled, ami az enyém. Csak figyelmeztetni akarlak, hogy férfi és asszony kapcsolatában nem a lélekmentő ambíció a legfontosabb. Olykor a türelem többet ér, mint a megváltó buzgalom. Én is szeretném, ha Nándor megszabadulna a morfiumentől, de ha nem tud, mi úgy is megvagyunk. Úgyanyira, hogy belesárgulnál, ha csak sejtenéd is, milyen az, amikor férfi és asszony a dzsungelben találkozik.
- ANNA: Ez nem tartozik rám.
- ABIGÉL: Pedig mérget vennék rá, hogy érdekel, de ti már ilyen képmutatók vagytok. No jó, küldöm a »mestert«, vagy hozom. Egy kis türelmet, »kedves nővér«. *(Bemeleg a hálószobába.)*
- (Anna vár. Ijedtség, zavar és elszántság jellemzi. Némi várakozás után ugyanazon az ajtón megjelenik Nándor. Letört, majdnem támoogy, arcán, tartásán a múltó depresszió jelei. Anna hosszan, kétségbeesetten nézi.)*
- NÁNDOR: Hát így vagyunk. Ne haragudj. És kérek, add fel ezt a meccset.
- ANNA: Nem szegődtem futballistának. S nemcsak rólam van szó.
- NÁNDOR: Pedig másnak még csak fel sem keltem volna.
- ANNA: Elég szomorú. Felkelne Ady Endre, csak már a nyelve sem mozdul.
- NÁNDOR: Iszonyú. *(Mormolva.)* »Ne taposatok rajta nagyon. Ne tiporjatok rajta nagyon.« De ő legalább végigmondta.
- ANNA: Igen. És te is végig fogod mondani. Soha nem kellett ennyire a tiszta beszéd.
- NÁNDOR: Én meg a tiszta beszéd!
- ANNA: Hogy beszélhetsz így, mikor tudod, hogy mennyien számítanak rád!?
- NÁNDOR: Ne számítsanak. Kibírják.
- ANNA: No persze. Ha a zseni veszni akar, pusztulhat a világ is.
- NÁNDOR: Megkönnyebbülne az isten.
- ANNA: Gondolod te meg a többi meghasonlott titán. De az isten tüzetesebben látna. Látná az én gyerekeimet, mikor felveszik az új, tiszta egyenruhájukat s nézik ma-

- gukat, s amikor körülülük a zárda megterített nagy asztalát és énekelnek. Az isten mindet külön is nézné, és minden almavirágot sajnálna, ha dér jönne rájuk.
- NÁNDOR: Azt bizony én is sajnálom. De az én kertem, ezt tudom, menthetetlen. Jobb, ha te is futsz belőle.
- ANNA: Miket beszélsz?! Ha nem volnál ilyen elgyötört, azt hinném, szenevelegsz.
- NÁNDOR: Nemcsak egy darabom bukott meg. A kolozsvári bemutatóra sor sem kerülhetett, mert nem készültem el idejére a hiányzó dallamokkal. Aztán meg, tudod, jött az összeomlás. De mindez csak tünet. A kudarcok gyökerénél van a baj, s az ellen nincs orvosság.
- ANNA: Meg sem próbáltad.
- NÁNDOR: De próbáltam.
- ANNA: De nélkülülem.
- NÁNDOR: Végiggondoltad te, Kisanna, hogy mibe ártottad magad?
- ANNA: Nem hiszem, hogy az istenek küldtek, s azt se, hogy akaratod ellenére megmenthetnélek. De azt sem, hogy tehetetlen vagyok.
- NÁNDOR: Csak lejáratosd magad. A háború alighogy elengedte az emberek torkát, tízezrek estek el, akik megmaradtak, tántorognak, s megkísérlik a lehetetlent: megmenteni, ami menthető. S közben Széki Nándor elvonó kúrán gyógyítgatja agyonnarkotizált idegeit. Micsoda szégyen!
- ANNA: Jobb, ha tovább pusztítod magad?
- NÁNDOR: Sajnos, nekem személy szerint — be kell ismernem —, nekem személy szerint jobb. Mások számára pedig — ha józanon mérlegelem — még inkább. Egy termő író — nemzeti vagyon. Egy roncs — idegesítő teher.
- ANNA: Nem vagyok a nemzeti vagyon őre, de szeretlek, és a jövőd ilyenformán engem is érint, »személy szerint«.
- NÁNDOR: Hát igen. Ez az, amitől még hőkölni kénytelen bennem a démon. Édes, szép csillagom! De ettől csak a büntudat lesz keservesebb: látni ilyen érinthető közelségben mindazt a jóságot, szépséget, amit eltékoztaltam. Amiért a morfiumhoz folyamodtam. Nagy legények vagyunk mi írók, amikor alkotunk: kivégzünk, felemelünk, megértünk, mint az istenek, de sokszor az üdvösségünk is odaadnánk egy Veronika-kendőért.
- ANNA: Szövök neked, éjjel-nappal szövök, mint Pénélopé.
- NÁNDOR: Ne tréfálj, Kisanna, attól nem lesz kisebb a baj. Talán ha előbb ismerlek meg. Megállhattam volna. De nagyon siettem. Már a legelején is. Intuíció, extázis, mágia! Akinek ehhez nem volt szíve, attól elzárta arcát a csoda. Annak be kellett állnia a nyüzsgésbe, a taposómalomba, vagy mesterségesen kellett kicsikarnia az ihletet.

- ANNA: Nem vagy egészen igazságos. Tőlem aztán igazán idegen az a komédiázás, ájúldozás, finomkodás, ami akkor divat volt, de a tehetségesebbek már az elején is messzebbre céloztak. Az ő furcsa, merész, meglepő érzéseik iskolája nélkül sohasem mertünk volna ilyen gyökeresen szakítani a régi világgal. S te is nyereségre válthatod, hogy megismerted a poklot is.
- NÁNDOR: Ha csak megismertem volna! Lehorgonyoztam benne, s az iszap, a méreg a csontjaimba ivódott. Az volt a baj, hogy nem tudtam egyszerre élni és szemlélni is a részegséget. Belevesztem, mint a gyerek, mint egy fuvaros.
- ANNA: Mert nem volt medre és iránya ennek a szenvedélynek, ezért terelődött álutakra. Nem volt mibe horgonyt vetnetek.
- NÁNDOR: Nemcsak ezért. Van, aki így is céljához ért, mert ösztönösen tudta, hogy szorgalom és munka nélkül holt tőke a zsenialitás. Én csak a szédítő szaltókat láttam, s nem számoltam az öldöklő edzéssel, amely minden nagy produkció mögött rejlik. Minden vagy semmi, mint a nemzet. S ide jutottunk.
- ANNA: De hát, az isten szerelmére, hogy történhetett így, ha most ilyen világosan látod?
- NÁNDOR: Mert maga az élmény, a szenvedély jobban izgatott, mint a munka. Így a munka nem tudta betölteni a műfogamzása és a beérkezése közötti űrt. Ezért erőltettem a drámát is, a zenés darabokat. Ezekről reméltem világsikert. Pedig a novella volt az igazi műfajom. Egy csapásra, diadalmasan, látványosan, — mindent így akartam.
- ANNA: Ilyen volt a kor is.
- NÁNDOR: Ez igaz, s félek is, hogy a rövid úton való üdvözülésre nemcsak én fizetek rá. Verje meg az isten, aki rosszat akar ennek a forradalomnak, hiszen az országnak nincs más menedéke, de ha volna gondviselés, megóvná a mesterség nélküli megváltóktól. S főleg azoktól, akik kontárságuk kínjait politikai karrierrel akarják orvosolni.
- ANNA: De te tehetséges vagy, s a tehetség a sírból is felámadhat.
- NÁNDOR: Igen, amíg a lába bírja. De mielőtt elővennéd a Veronika-kendőt, jó, ha megmondom, így tárgyyszerűen, lamentálás nélkül: nem lehet rajtam segíteni. A morfiomadagokat, ha radikálisan csökkenteném, megboldulnék. A régi adagok már nem serkentenek: hányinger, kerület, izzadok, gyenge vagyok és tunya. Szellemileg is. Ha meg nagyobb dózishoz jutok, infantilis módon csapong a képzeletem, ostobán belemerülök egy-egy érdektelen részletbe. Legutóbb pél-

dául órákat töltöttem azzal, hogy megszámláljam, hány ember pusztult el az Odüsszeiában, mert a számokban szédítő törvényszerűségeket véltem felfedezni. És mondhatnék bolondabb dolgokat is.

- ANNA: Biztos, hogy az első időszak nehéz lesz, de ha gyógyulsz, megváltozik a közérzeted is, minden megváltozik.
- NÁNDOR: Milyen értelmetlen ez az egész. Ennyi okosság, kedvesség elvesztegetése. Hát nem látod, hogy lomha vagyok? Nézd, pecsétes a kabátom, tegnap egész este ponyvát olvastam. Csúnya vagyok, Kisanna! Mért csinálsz presztizskérdést abból, hogy mi lesz velem?
- ANNA: *(a sírással küszködve)* Mert jó nekem, ha tudni akarod. És amit az imént mondtál, visszautasítom. Nem igaz, hogy csúnya vagy. Csak hajszolt, elgyötört és kétségbeesett. És félsz a gyámolítástól, mert megszoktad, hogy mindenért fizetni kell. Mert nem hiszed, hogy lehet valakit szeretni, ha nincs is rekorderi formában. Mert rongy burzsoá vagy. *(Sírva.)* Az vagy, te szegényem. Folytonos készenlét, imponáló lendület és eget verő bravúr! Ettől gyúlnak ki a szédelő kis csajok. Aki elesett, azt gyorsan félrevonszolni, hogy ne zavarja a forgalmat ugyebár. Hajszolni a csodát, ahhoz volt hited, de megfogózni egy másik emberben, ez nem imponál a hiúságnak. Hát tévedsz, mesterem! Kis Anna melletted marad. S ha nem hiszel abban, hogy ennek értelme van, akkor alábbvaló vagy... Nemesvölgyi tanár úrnál, Zebulonnál s mindenkinél.
- NÁNDOR: Félek új kétségekkel provokálni, mert elszállsz, elpe Regsz, te kedves! Édes húgom! Utolsó garasocskám! *(Megöleli.)* Galamb e bárka nélküli özönvíz felett. Utolsó fényes reggele a vakulónak.
- ANNA: Ne gavalléroskodj, te tékozló! Egyelőre hozzád szegődtem mécsesnek.
- NÁNDOR: Csillag vagy!
- ANNA: Helyes. Egy elszánt sarkcsillag. Archimedesi pont. Fiastyúk, ha úgy akarod.
- NÁNDOR: Fiastyúk? Arra még rá kell szolgálni, gyermekem.
- ANNA: No jó! Fiatlan jérce. Nem. Akkor inkább Göncölszekér, amelyre most szépen felkapaszkodsz és kiszekerezel a fekete mágia birodalmából.
- NÁNDOR: *(tűnődve)* Nem anyától lettél.
- ANNA: Tévedsz. Még az apámat is ismertem, amíg élt szegény.
- NÁNDOR: Tudod, hogy az én anyám is meghalt? Tehát árvák vagyunk mind a ketten.
- ANNA: Csak voltunk. De ezt a témát most elnapoljuk, mert már így is korrumpáltál. Pedig most szigorú elhatározásra kell jutnunk.

- NÁNDOR: Ne félj, nem szánatom magam. Meg nem is hinném, hogy valóság ez, ami most történik, ha nem érne valami gorombább hatás.
- ANNA: Így lesz. Azt mondtad: nem anyától lettem, vagyis rózsafán termettem. Akkor most a tövisek következnek. Holnap bevonulunk az idegklinikára.
- NÁNDOR: De az istenért! Ez nem olyan egyszerű. Elvonják a morfiomot, s abba behülyülök. Már elmondtam. Azt csak fokozatosan lehet. Nagyon óvatosan. Ez nem tövisszúrás, amit csinálsz. Hát mi vagy te, Kisanna? Tőled is féjlek?
- ANNA: Én vagyok a párt ökle. Látod? Te züllött burzsoá. *(Mutatja az öklét.)* De azért ne félj. Kinyílik, mire hozzád ér. Ezért lett. Hogy a homlokodat derűsre simítsa. Nézd meg: épp reá méretezték.
- NÁNDOR: *(megfogja Anna kezét, az arcához szorítja. Fölhangzik tisztán a Nauszikaa-motívum. Ekkor váratlanul bejön Abigél. Nándor és Anna megriadnak, de Nándor nem engedi el Anna kezét. A zene elnémul. Feszült csönd)*
- ABIGÉL: Elnézést.
- ANNA: Akkor: ahogy megegyeztünk. Nem fognak kerébbe törni. Maga a professzor vesz gondjaiba. Tehát holnap.
- NÁNDOR: Nem tudom. Lehet. Nem tudom.
- ANNA: *(Abigélhez)* Kérlek, ne haragudj. Viszontlátásra! *(El-folyamát, kiszedi az injekciós tűt. Nézegeti.)*
- NÁNDOR: Tessék, kezdheted.
- ABIGÉL: *(mint aki vereségből érkezett)* Mit kellene kezdenem?
- NÁNDOR: Hát a... hogy is mondjam... az »eszmecserét«.
- ABIGÉL: Acsarkodást gondoltál.
- NÁNDOR: Lehet.
- ABIGÉL: Nos jó. Széki Nándor ejnye, ejnye. Ennyi elég? *(Eközben a polchoz kerül, leemeli a Nyugat megfelelő évfolyamát, kiszedi az injekciós tűt. Nézegeti.)*
- NÁNDOR: Kinyomoztad?
- ABIGÉL: Sérti az ízlésed?
- NÁNDOR: Sérti, de nem lep meg. S te nem szégyelled magad?
- ABIGÉL: Ha egy feleség nyomozni kényszerül, az már csak következménye egy nagyobb csúfságnak. Így nemigen érzem, hogy éppen most kellene elsüllyednem. Különben is rég tudom, hol dugdosod.
- NÁNDOR: És nem törted össze. Mért nem törted össze?
- ABIGÉL: Nem tudom. Nem mertem. Meg azt olvastam, hogy csak egy másik, egy nemesebb narkózis segíthetne: a színpad, a...
- NÁNDOR: Folytasd!
- ABIGÉL: A szerelem. Ezért is szedtem elő. Hátha...

- NÁNDOR: Nem varázsszer. Könnyű is volna: Amor fiolában, házi használatra. A szerelem másként terem.
- ABIGÉL: Igazán? Terem? *(Szomorkás évődéssel.)* Vadon vagy szelíden? Kapálják, metszik, kötözik? Tán még öntözik is? No avasson már be, tanár úr, mert elpusztulok a kíváncsiságtól!
- NÁNDOR: Nem hiszem, hogy a szőlő bor előtti stádiuma valaha is érdekelt volna.
- ABIGÉL: De jó borívó azért még lehetek. *(Az injekciós tű után nyúl.)* Megpróbálhatom?
- NÁNDOR: Akkor sem engedném, ha emésztene a szomjúság, de így, kíváncsiságból, — perverzió.
- ABIGÉL: Nem kíváncsiságból. Találkozni szeretnék veled.
- NÁNDOR: Velem? *(Nézi a tűt, bizonytalan.)* S erre éppen most támadt kedved?
- ABIGÉL: Régebben elértelek, találkozhattunk enélkül is.
- NÁNDOR: És aztán mi lesz? Nem félsz?
- ABIGÉL: Attól inkább, hogy nélkülem járod azokat a seherezádés éjszakákat. Azt hiszed, nem láttam mindig, amikor otthagytál, s továbbmentél? Nem félek. Egyszer, legalább most, az ezeregyedikén veled szeretnék menni.
- NÁNDOR: Nem tudod, mit beszélsz. Vagy nagyon jól tudod — mindegy. Én viszont tudom, hogy Seherezádétól minden másnap nyomorultabban érkezik haza az ember. Ott herceg, a világ királya, — ha felébred, szorongó, árva koldus.
- ABIGÉL: És ha együtt mennénk? Akkor is elveszne, amit látunk, amit átélhetünk?
- NÁNDOR: *(hallgat)*
- ABIGÉL: Jól van. Te tudod. Nélküled azonban engem sem érdekel Seherezádé. *(Vár.)*
- NÁNDOR: *(Fölkáll. Odamegy a feleségéhez. Fölveszi a tűt, a fénybe tartja, aztán eltöri. Fölhangzik a Nauszíkka-motívum.)*

Függöny

III. FELVONÁS

1. kép

IDŐ: A kommün utolsó hetei.

SZÍNHELY: A budapesti idegklinika egyik különszobája.

- NÁNDOR:** *(kórházi ruhában jegyzet. Éles, ideges kopogás)*
Tessék!
- KUBÁN:** *(egy az elmebetegek közül. Nagy sietséggel belép)*
Bocsánat, barátom. Csak egy pillanatra. *(Szeme elől időnként mintha legyet hajtana.)* Látta? Nem látta? Azt a gyanús fickót a háztetőn. A cserepet igazgatta, de ezt csak színlelte. Én észrevettem. Elvágta a vezetékét. Haha! Ravaszok. De rajtam nem fognak ki. Csak vagdalják, vagdossák az összes drótokat. Magának megmondhatom. Maga komoly úriember. Be is ajánlom a királynénak. Ide figyeljen! Tüzet rakunk a kunhalmokon, s drótvágás, blokád, demarkációs vonal smafu, mert ameddig Attila járt, addig mi mindent meg tudunk üzeni. És a Rhédey lány, pardon, az angol királyné öfelsége, vagyis az ő unokája, Mary, vagyis V. György felesége! Érti ezt? Az angol király felesége! Ez fontosabb, mintha maga a király lenne. Szóval Mary, igaz, hogy nincs olyan gyönyörű, mint a nagyanyja volt, Rhérey Klaudia, de mégiscsak királyné. És ő is azt akarja, hogy az erdőszentgyörgyi templomban, nagyanyja mellett várja meg a feltámadást. Látszik, hogy Rhédey-vér folyik benne. Mit gondol, a férje, V. György ott marad Angliában? Ha meghal. Abban a ködben pihenni, vagy Erdélyben, micsoda különbség! Csak már addig meg ne halnának! Mert akkor Wilsont is ellenünk fordítja Clemenceau. Most Mary, pardon, az angol királyné öfelsége az ujjára tekerve tartja. Így látja? Ezért olyan kezes bárány: népek szövetsége, humanizmus! Szép mi? Tudja Mary mit csinál. A vér nem válik vízzé. Már ott van Párizsban és éjjel-nappal vacsorát ad. Haha! Na mit szól hozzá? Clemenceau úgy pofára esik, hogy röhögni fog a világ. *(A fejére bökö.)* Na, ugye jó az öreg a háznál?

- NÁNDOR: Hát bizony.
- KUBÁN: Az Isonzónál is. Eddig ért, látja? Eddig. *(A mellére mutat.)* Azt mondom a fiúknak... *(Hirtelen föláll, s megragadja Nándort.)* Na, nézze csak! Ott van! Most maga is láthatja. Megyek. Értesítenem kell József főherceget. *(Megáll tétován.)* Mit gondol? József főherceget? Mégiscsak egy Habsburg. De kinek szóljak, úristen? *(Indulna, de a kezével még titoktartást int. Aztán kiset.)*
- NÁNDOR: *(az órájára néz, s gyorsan rendet csinál a szobában, rendbe szedi magát, készülődik.)*
- KUBÁN: *(ismét kopog, s bejön.)* Elnézést még egy pillanatra. Elvégre a tét óriási. És minden az én vállamon nyugszik. Azt akartam magától megkérdezni, hogy miként sütik Erdélyben a kürtősfánkot. Látja, ezt is nekem kell elintéznem, a Rhédey lány unokája, pardon, az angol királyné öfelsége fogadását. Mert biztos, hogy eljön a béketárgyalás után. Tehát a kürtősfánkot. Evett már?
- NÁNDOR: Valami rémlik, de várjon néhány napot, pontosan megmondom.
- KUBÁN: Mennyi az a néhány nap? Tudja, hogy minden perc drága?!
- NÁNDOR: Három napra volna szükségem. *(Kopognak.)* Tessék!
- ANNA: Szervusz! Jó napot kívánok! Rosszkor jöttem?
- NÁNDOR: Ugyan. Hogy kérdezhetsz ilyet? Kubán úr már megy is. Tehát három nap múlva, Kubán úr. A viszontlátásra!
- KUBÁN: Számítok önre. Bocsánat, kisasszony! *(Mélyen meghajol.)* Kezét csókolom!
- NÁNDOR: Kubán úr a béketárgyalásra készül, ahol V. György angol király majd megmenti Magyarországot. Mivelhogy a feleségének a nagyanyja Rhédey lány volt. Ez csak természetes, nem? Jaj, el ne felejtsem! Szerezd meg valahogy Apor Péter Metamorphosis Transylvaniae című művét, mert nekem is osztott szerepet Kubán úr.
- ANNA: Miféle szerepet?
- NÁNDOR: Meg kell tudnom, hogy sütötték Erdélyben hajdan a kürtősfánkot.
- ANNA: Biztos, ahogy most. Bármely szakácskönyvből kiírhatom neked.
- NÁNDOR: Az nem olyan. A szöveg is legyen archaikus, különben Kubán úr szégyent vall öfelsége előtt.
- ANNA: Jó, jó. Ha akarod, Bethlen Katát vagy Petrőczy Kata Szidóniát is idehozom, hogy kedved teljen.
- NÁNDOR: Isten ments! Képzeld el: itt ülne a két nagyasszony és írna. Pihenésképpen meg engem agitálnának, hogy térjek át a kálvinista hitre. Félek a buzgó nőktől.

- ANNA: Akkor tőlem is félsz.
- NÁNDOR: Biztosan, de leplezem, mint te az inkvizítori szándé-
kot. Pedig kár, mert ilyen térítőnek, ha kívánja, a
mohamedán hitre is áttérek. *(Megöleli.)*
- ANNA: Ahhoz képest, hogy ilyen vakon hevülsz, elég céltu-
datosan választottad ki a vallást, te parázna.
- NÁNDOR: No látod, ezt nem tudják a hivatalos térítők: úgy térí-
teni meg a szegény tévelygőt, hogy öröme teljen ben-
ne.
- ANNA: Kinek, mesterem?
- NÁNDOR: A tévelygőnek s a térítőnek is. Ehhez az kell, hogy az,
aki térít, ne győzni, hanem találkozni akarjon. Ennek
meg az a feltétele, hogy a partnerben az emberre
figyeljen elsősorban. Mert az ember mindig fontosabb,
mint az eszméje.
- ANNA: Megtalálja zsák a foltját. S könnyű észrevenni, hogy
illenek-e egymáshoz.
- NÁNDOR: Ez jó. Az ember úgy van az elveivel, mint a szerel-
mével. Ha egymáshoz valók, teljesedik általuk. Ha
nem, megromlik, megromlanak mind a ketten: az ember
is, az eszme is.
- ANNA: Jeles, mesterem. Pont így gondoltam én is.
- NÁNDOR: Mivelhogy még ki sem gondoltad, már össze voltak
hangolva a gondolataink. Tudod, milyen jó az, ha az
ember gondolata egy másik ember révén tiszta akusz-
tikához jut?
- ANNA: Azért a kontroll sem árt.
- NÁNDOR: Az is csak úgy igazi, ha az igazság a célja, s nem a
csakazértsem: a perverz ellenkezés. Attól csak meg-
vadul az ember. És pokolian fárasztó. De mióta a te
jóhiszemű okosságod a közönségem, sokkal szigorúbban
és hitelesebben tudok önmagamról is gondolkodni.
Magam is meglepődöm, milyen új megvilágításához,
mennyivel mélyebb, emberibb értelmezéshez jutnak
ugyanazok az emlékek.
- ANNA: Látom, dolgozol is.
- NÁNDOR: Alig vártam, hogy megkérdezd. Nézd! Majdnem telje-
sen átírtam. Emlékszel? Ez az a dráma, amelyikben
megírtam, hogy egész eltévelyedésemnek mostoha-
anyám az oka. Nem bírta elviselni, hogy vagyok, s
lassan apám is ellenem hangolódott. S ez a katasz-
trófa, a szeretethiány űzött a morfiumhoz is. Emlék-
szel az első jelenetre? Megjön az apám a nászútról
mostohaanyánkkal. Mi fogadjuk: én, aki tizenkilenc
éves voltam akkor, Erzsébet, aki tizenöt éves volt,
s a hétéves Tomi. Már az első este minden elromlik.
Nem találjuk a kulcsot, apáék az ajtó előtt topognak
egy fél órát. Aztán, míg Tomi a köszöntőt mondja, Er-

zsi elvihogja magát. Már azzal is feltűnést keltett, hogy feketébe öltözött. A konyhából égetett olajszag áradt, mert Erzszi egész délután fánksütéssel kísérletezett, noha apa meghagyta, hogy a cukrászdából hozunk egy tortát, vegyünk virágot, legyen rend, tisztaság. Aztán mintha az ördög intézné, minden balul ütött ki. Ha a mostohánk bejött, elhallgattunk. Máskor olyan emlékeinkről csevegtünk, amelyekből ő semmit sem értett. Pedig össze se beszéltünk. Szívósan s egyre reménytelenebbül igyekezett közelférközni hozzánk. Nem sikerült. Ha kedveskedett — Erzsit például Erzsicskének szólította —, kirobbant belőlünk a röhögés. Végül egészen elkeseredett, s engem apa elküldött hazulról. Pedig velem volt a legkevesebb baja a mostohánknak. Ezért éreztem mindig áldozatnak, kivert árvának magam. Most jöttem rá, hogy nem volt igazam. Hiszen apa negyvenhárom éves volt, és nagyon keservesen viselte anyánk hiányát. Beleöszült. Neki nehezebb lehetett, mint nekünk, mert a kicsik miatt is gyötrődött. És nekem ezt mondta, mikor a nősülésre elszánta magát. Most is elszorul a torkom, ha visszagondolok rá. »Kérlek, készítsd fel a kicsiket, neked ez jobban sikerülhet, mint nekem.« Ezzel utazott el. A jó szándék nem is hiányzott belőlem, de nem volt időm beszélni a testvéreimmel. Éjjel-nappal Byront fordítottam, hogy le ne kessek a Kisfaludy Társaság pályázatáról. Az utolsó percekben eldaráltam, amit tudtam, de addigra már a két kicsi képzeletében kialakult a mostoha-kép. A hangoltság megmásíthatatlanul ellenséges lett. Pedig nagyon szerettek engem, s hallgattak volna rám, mint az orákulumra. Nem volt időm rájuk. Négy ember üdvössége volt a kezemben. S én Byronon s az esedékes sikeren kívül semmire sem tudtam figyelni. Csak most értem, miért nézett rám, miért figyelt apa olyan kiábrándultan, oly néma idegenséggel. Nem volt ő, szegény, vakszerelmes. Azért küldött el, mert nagyobb szörnyűségektől tartott. Jaj, egészen lehangoztalak. Szegénykém. Pedig úgy örülök neked. Egyre jobban bírom a morfium hiányát. Igazad volt. A prof minden várakozásomat felülmúlja. *(A matrac alól pantoponos dobozt vesz elő.)* Nézd, úgy van, ahogy beloptam. Félttem, hogy nem bírom ki nélküle. De kibírtam. Biz' isten meggyógyulok. Egészen meggyógyulok. Az istenért, Annácska, mi történt veled?

ANNA:

Egyelőre semmi. Csak ez a történet. Talán eltúlzod a magad felelősségét, de biztos, hogy így mélyebb és emberibb az egész.

NÁNDOR:

Jó, de mi az, hogy egyelőre nincs semmi bajod? Mi bajod lehet? Ki bánthat téged?

- ANNA: No, ne rémülj meg. Egyelőre senki se bánt. De a forradalom a jelek szerint elbukott. Holnap talán már elkezdődik a megtorlás itt a városban is.
- NÁNDOR: De hát kinek vétettél te? Ki merhet kezét emelni rád?
- ANNA: Nem tudható. Egyelőre semmi sem tudható. Tudod, hogy titkára voltam a kari direktóriumnak. Ürügnek ez is elég lehet. A többiek már Bécsben vannak. Én nem megyek el, de ide se jöhettek gyakran. Kornél is nagy óvatosságot tanácsolt.
- NÁNDOR: Istenem. Én meg a drámámmal traktállak. Meg a Kubán úr hülyeségeivel. Pedig első perctől kezdve láttam, hogy valami nincs rendjén. Piros foltocskák a nyakadon, s néha szederjessé lesz az arcod. Édes, szép csillagom! Mit érne ez az egész nélküled?! De miket beszélek?! Várj egy pillanatra! Ezt módszeresen kell átgondolnom. Igen. Igen. Ez lesz a legjobb. Ideköltözzöl. A proffal megbeszélem. Megteszi nekem. Kapsz egy külön szobát. Beköltözzöl. Persze egy másik osztályon. Ott nem kereshet senki. A klinikát azért még a katonák is tisztelik. Mint hajdan a diplomákat. Ez a legjobb megoldás. Ugye te is jónak látod?
- ANNA: Nem tudom. Lehet. Azt hiszem. Elmenni — az csak rosszabb lehet. Nekem is. De most még el kell mennem. Na, nyugodj meg, kedves. Egészen elzöldültél. Nem maradok sokáig. Csak anyámnak szólok, meg a Metamorphosis Transylvaniaét is meg kell keresnem. Tudod, a kürtősfánk miatt.
- NÁNDOR: Hajmeresztő vagy, Annácska. Nagyon félsz? Mutasd a kezéd! Vagy engem akarsz megnyugtatni?
- ANNA: Ne találgasd: nincs közvetett szándékom. Az ország most valóban a Kubán urakra száll. S bár ilyen ártatlan örült lenne valamennyi. No megyek, hogy hamar jöhessek. Légy nyugodt. A csomagban megtalálsz mindent, amit kértél: a bibliát, Adyt, az Odüsszeiát. Dolgozz! Nem is búcsúzom . . .
- NÁNDOR: Jó. Én sem. De a csomagot hadd köszönjem meg.
- ANNA: Azt lehet, de csak röviden. *(Megölelik egymást, könnyedén, aztán egyre görcsösebben. Anna végül kibontakozik az ölelésből, s némán elmegy.)*
- NÁNDOR: *(dermedten, megsemmisülten áll. Leül az ágy szélére. Aztán föláll, odamegy az asztalhoz, s kibontja a csomagot. Kézbe veszi, nézegeti egyenként a tartalmát. A bibliát, az Ady-kötetet, majd egy selyempapírba göngyölt kis csomagot bont ki. Zsebkendők vannak benne. Egy másik rejtelmes kis dobozban egy szép tölthető. Egy harmadikban — jóval nagyobb, mint a többi — gyönyörű szőlő. Egyetlen hatalmas fűrt. Nézi, leteszi. Leül. Fejét a tenyerébe hajtja. Hirtelen föláll,*

csönget. A folyosón lépések közelednek. Belép az ápolónő)

ÁPOLÓNŐ: Mit parancsol, uram?

NÁNDOR: Kérem szépen, keresse meg Winter doktort, s mondja meg neki, hogy fontos ügyben szeretnék vele beszélni.

ÁPOLÓNŐ: Igen, uram. Viszontlátásra! (El.)

NÁNDOR: *(nézi tovább a csomagot. A szőlőfürtöt huzamosan, fölemelve, fejét kissé oldalra hajtv. Eközben nylt be az orvos)*

WINTER: Valóban szép.

NÁNDOR: Kár megenni. Tudja, doktorom, hogy ezt a fürtöt a sok millió szőlőtőke se ismételheti meg. Ha megeszem, vége. Egyedüli példány.

WINTER: Biztos azért, hogy jobb legyen hozzá az ember étvágya. Remélem, maga sem akarja bebalzsamoztatni. Az étvágy a gyógyulás jele.

NÁNDOR: Akkor megnyugodhatunk, doktorom, mert nemcsak az ínyem, — a csontom is kívánja. És nemcsak ezt a fürtöt. Így vagyok a napfénnel, az esővel, a frissen vasalt ruhával is. Nem tudok betelni a gyönyörűséggel, hogy érzékelem a világot, hogy érzem az ízeket, látom a színeket. S mennyivel teltebbek, gazdagabbak, üdőbbek, mint a mesterséges révület orgiáiban reszkető szépségek! A kora reggeli ébredés és a fáradtság, a munka utáni fáradtság milyen más, mint a régi depresszió! Újjászülettem, doktorom. Már majdnem újjászülettem. S most a torkomon a kés.

WINTER: Nem értem, mester. Nem látok semmilyen ölöszerzámot.

NÁNDOR: Az utcán sem? Mi történik a városban, doktorom?

WINTER: Ja, értem. Ön a fordulatra gondol. Nézze, ez várható volt. Akik négy éven át háborúztak, s most megnyerték a háborút, nem fognak a nyakunkba borulni, mert köztársaságot csináltunk. Vidéken a megtorlás már elkezdődött.

NÁNDOR: Ez az, látja. Nem élem túl, ha Annát baj éri. Hisz ismeri. Az a lány, aki hozzám jár. Kedvesebb nekem, mint az életem. A bölcsészkar i direktórium titkára volt. Senkinek sem vétett, de az indulatok kiszámíthatatlannak. Nem akar elmenekülni. Doktorom, segítsen rajtunk! Nézze, ő is segített. Nélküle én sohasem gyógyultam volna meg. No, ne sértődjön meg. Nem az üzleti érzékére apellálok. Csak nagyon zaklatott vagyok. Az emberségére apellálok. Vegyék fel betegnek. Intézze el a professzor úrral, kérje meg az én nevemben is.

WINTER: Értem, uram, pontosan értem. És legyen nyugodt. A professzor úrral beszélnem sem kell. Az a tudós, aki

dolgozik, s így nincs ráutalva minden rezsimre. Megengedheti magának a humánus luxust. Rám bízva az ilyen dolgokat. Akiket a kommün alatt bújattunk, tegnap hazamentek. Köztük a ludovikások egyik főembere is. A 7-es üres. Üzenjen a betegünkért. *(Köpnak.)*

NÁNDOR:

Tessék!

KUBÁN:

(bejön)

WINTER:

Akkor a vizontlátásra! *(El.)*

NÁNDOR:

Köszönöm, doktor. Nagyon köszönöm.

KUBÁN:

(megáll, hallgatózik) Elment. Folyton itt ólálkodnak. Minden sarokban kének, besúgók. Fehérbe öltöznek, hogy elaltassák az éberségem. Magát is kikérdezték, ugye? Na, vallja be! Magában úgyis megbízom. De József főhercegben nem. Tudja, milyen nevet vett fel? Alcsuti József! Haha! Alcsuti. És tudja, miért? Megmondom. Azt hiszi, hogy a Rhédey lány unokája így őt is atyafiának tekinti majd. Haha! Képzeld: egy Rhédey unoka egy Habsburgot! Mi lesz itt, ha én a meghívókat szétküldöm! Kolosszális megdöbbenés.

NÁNDOR:

Nem hívja meg a főherceget?

KUBÁN:

Megbízhatok magában?

NÁNDOR:

Hát persze.

KUBÁN:

Meghívom. Meghívom. Mégiscsak veterán. De Szabó őrmestert, tudja, a századomból, azt eléje ültetem. Haha! Na, mit szól hozzá? De a címét, a címét elfelejtettem. Várjon csak! Szabó, Szabó, Szabó. Valahol Háromszékben lakhatott, mert pityókának mondta a krumplit.

NÁNDOR:

Ettől még lakhatott Csíkben is.

KUBÁN:

Látja, ez lehet. Ne csodálja, hogy szétmegy a fejem. Ennyi gond, ennyi felelősség, ilyen nagy ország!

NÁNDOR:

Bizony, nem könnyű áttekinteni, de ezen lehet segíteni. Csak vigyázzon, meg ne előzzék. Nagy a konkurencia.

KUBÁN:

Azt mondja? Mindig tudtam, hogy magával érdemes tárgyalni. Persze hogy sietnem kell. Fogok is. Felosztjuk ezt a zezugos, kanyargós országot apró négy-szögekre. *(Mutatja.)* Úgy, hogy mind egyforma legyen, s egyikből a másikba ne flangáljon senki. Csak útlevéllal. Megszámozzuk. Áttekinthető lesz az egész, s kezelhető, mint egy kártyapakli. Na, mit szól hozzá?

NÁNDOR:

(nézi, hallgat)

KUBÁN:

Nem szól semmit?

NÁNDOR:

De igen. Nagyszerű elgondolás. Zseniális.

Függöny

2. kép

IDŐ: Néhány hónappal a kommün után.

SZÍNHELY: Az előbbi.

(Egyenletes kopogás, mintha egy kronométer járna.)

- NÁNDOR: *(zaklatott, ideges. Újságokat lapozgat, de fölületesen. Föláll. Leül. Jegyez valamit. Csönget)*
- ÁPOLÓNŐ: Parancsol, uram?
- NÁNDOR: Nem keresett senki?
- ÁPOLÓNŐ: De igen, már jelentettem, uram. A felesége.
- NÁNDOR: *(idegesen legyint)* Férfi, egy ember nem keresett?
- ÁPOLÓNŐ: Nem, uram. *(Kopognak.)*
- NÁNDOR: Na, végre. Tessék, tessék! *(Benyit Kornél.)* Köszönöm, nővérke. *(Az ápolónő kimegy.)* Nem győzlek kivárni. Úgy érzem itt magam, mintha tengerfenéken volnék egy bura alatt.
- KORNÉL: Sokan cserélnének veled. Szívesen.
- NÁNDOR: Ezek az újságok csak meghülyítik az embert. Mind olyan nagyokos, mint Kubán úr.
- KORNÉL: Aki felül van, mindig okosabb. Ma ebben a városban legalább ezer firkász tudja, halálpontosan tudja, hogy ki miatt és hol vesztettük el a háborút. No persze azt is, hogyan lehetett volna megnyerni.
- NÁNDOR: Igaz, hogy Móriczot, Babitsot is letartóztatták?
- KORNÉL: Zaklatták őket is, de inkább csak az újságok. A szó most a katonáké, s ők más kategóriában dühöngnek. Az írók annyira sem becsülik, hogy ledöfjék. Hanem a politikusokat, azokat annál nagyobb vehemenciával. Később talán, ha a sértett újságírók s a vitéz urak megértik egymást, az írók is sorra kerülnek, de egyelőre elsősorban a főszereplők után vadásznak.
- NÁNDOR: A Galilei Kör? Hol áll a listán?
- KORNÉL: Sajnos az elején. Annyi esze még az új hatalomnak is van, hogy a jónevű írókat óvatosabban kezelje, s így az ismeretlen kisemberekkel, a »senkiháziakkal« annál gátlástalanabban bánhat el. Szerencsére a galileisták zöme elmenekült.
- NÁNDOR: És szerinted meddig tarthat ez? Az ököljog uralma.
- KORNÉL: Nem sokáig. Máris kezd törvényes formát ölteni. Miután a »misszióját« úgyis betöltötte. Aki megúsza, anyira örül, hogy majdnem hálás. Tény, hogy felette készséggel napirendre térne már az értelmiség java is, csak biztosságban érezhesse magát.
- NÁNDOR: S a világgá futott harcosokat, a munkások szószólóit, az egyetemistákat, akik a nehezét vállalták, azokat leírja az értelmiség?

- KORNÉL: Bizony, a Vörösmarty Akadémia és az írókataszter körül nagyobb volt a tolongás, mint most az üldözöttek körül. Aki akkor valamilyen szerepet vállalt, most a maga igazolásával van elfoglalva. Szerencséd, hogy beteg voltál, most kimaradhatsz ebből a hisztériából.
- NÁNDOR: Mindenképpen kimaradnék. Nem érzem olyan nagy kincsnek a bőröm, hogy gyalázat árán is óvjam.
- KORNÉL: Leegyszerűsítéd a dolgot. Akiik mentegetőznek, azok nem a véres megtorlást helyesik, csak azt bizonygatják, hogy igazában nem voltak hívei a kommünnek, sőt sérelem is érte őket, s ez sok esetben igaz is. És az új hatalomnak ez egyelőre elég, mivel a militáns ellenségre koncentrálnak. A sértett, érzékeny magánosok s a »győztesek« ilyenformán, ha morognak is egymásra, eltűrik egymást.
- NÁNDOR: Ördögi.
- KORNÉL: Fenét ördögi. Természetes, majdnem spontán fejlemény. Az író írni akar, a hatalom nyugodtan létezni. Így az író felnevelheti újabb műveit, s azokkal visszaperelheti meggyalázott, letaposott igazságait, a hatalom pedig mit bánja, hogy ezek a művek holnap ismét rágyújthatják a házat! Füttyül a távoli jövőre. Így mindkettő megtalálja a számítását. Kikerülik tehát az összetűzést, ha lehet. A cselekvés emberei ezt nem tehetik. Számukra nincs is irgalom. Felfogni a golyót, amelyet nekik szántak? Ez volna a hősi cselekedet. De úgysem menthetnéd meg őket. Ki kell várni csendben ezt a cudar időt, s majd lesz valahogy.
- NÁNDOR: Csakhogy az én érdekeltégem szorosabb. Jóval szorosabb, barátom. Mintha csak azért gyógyultam volna ki a morfinizmusból, hogy most a maga irgalmatlan mivoltában érzékelhessem a veszedelmet, ami fenyeget. És a magam felelősségét. Biztos, hogy Kisanna miattam maradt itthon.
- KORNÉL: Eggyel több ok, hogy megfontold, amit csinálsz.
- NÁNDOR: Az egyetlen ok.
- KORNÉL: Akkor miért vadítod Abigélt?
- NÁNDOR: Nem értem az összefüggést.
- KORNÉL: Pedig világos: csak baj származhat abból, ha magánéleted tényei nagy publicitást kapnak. Abigél hetek óta ostromol, hogy beszélhessen veled. Nem bölcs dolog, hogy elutasítod.
- NÁNDOR: Ügyvédi küldetésben is jöttél? Te igazán tudod, hogy ebből semmi jó nem származhat. Az orvosok is ellenzik. És én sem akarom. Irtózom a civakodástól. S vele muszáj civakodni. Lételeme a marakodás. Csak akkor nyugodt, ha nyomorultnak lát, vagy ha kifordulok önmagamból. Ezért kacérkodott, ezért gyalá-

zott meg, hogy vonítsak, hogy a földön lásson elterülve. A legjobb barátaimmal kezdett ki, hogy lehetlenné tegyen. Hogy mindenkitől elidegenítsen, s hogy mindenkit, aki fontos nekem, az ujja köré csavarhasson. Te igazán tuhatod. Most, hogy kezdek magamhoz térni, ismét vérszagra vágjuk?

KORNÉL: Démont csinálsz belőle. Tervszerűnek képzeled azt, amitől ő is szenvedett. Fetisizálod. Pedig ő is csak ember. S mióta elzárkózol előle, egyre inkább az. Ezért vállaltam, hogy szólok mellette. Lehet, hogy minden igaz, amit róla mondtál, de azt nem vonhatod kétségbe, hogy minden indulata egyetlen pont körül örvénylik. S ez te vagy.

NÁNDOR: Igen, örvénylik. De nem azért, hogy azonosuljon velem, hanem hogy felemésszen.

KORNÉL: A kétség és a sebzettség torzította így el. S talán a góg.

NÁNDOR: Meg a romlottság.

KORNÉL: Abbahagyom. Nagy kedvem úgysem telik ebben a misszióban, de azt még megmondom: a te helyedben én nem lennék ilyen merev.

NÁNDOR: Nézd, nem arról van szó, hogy rettegek tőle, vagy annyira gyűlölöm, hogy látni sem bírom. Ezen a fokon szerencsére túl vagyok. De épp ezért semmi kedvem előlről kezdeni a marakodást. Ha hihetném, hogy elviselhető módon...

ABIGÉL: *(csöndesen, lopva, de elszántan belép)*

NÁNDOR: Te hogy kerülsz ide?

KORNÉL: Nem így egyeztünk meg. Biz' isten nem tehetek erről.

ABIGÉL: Vállalom a felelősséget, hogy beszöktem az uramhoz.

KORNÉL: Megyek is. Bölcsességet kívánok nektek. Szervusz, Nándor, ne ess kétségbe. Szervusztok! Legyetek jók! Néhány nap múlva ismét bejövök. *(El.)*

NÁNDOR: Ül le, ha már itt vagy.

ABIGÉL: *(leül)* Köszönöm. Mért ez az idegesség? Nem veszekedni jöttem.

NÁNDOR: Szép tőled. De tőled független bajom is lehet.

ABIGÉL: Nocsak! Lehet? Na, bocsáss meg. Nem ütöm le, még az ilyen ingerlő labdát sem. Nem ezért jöttem.

NÁNDOR: Leütheted. Meccsé úgysem fejlik. Ahhoz egyazon kategóriában kellene lennünk.

ABIGÉL: Tudom, hogy te magasabb osztályba tartozol.

NÁNDOR: Nem magasabba, hanem másba. Így baj és öröm, ami érhet, igazi, abban neked már nincs szereped.

ABIGÉL: Úgy hallom, egészen meggyógyultál.

NÁNDOR: Negyven felé ezt a makkegészséges sem hiheti magáról, pláne manapság. De valóban gyógyulok. Jó itt.

- ABIGÉL:** Kint is sokan várnak. A Nyugatból te vagy az egyetlen, akihez semmi folt nem tapadt. Nagyon számítanak rád.
- NÁNDOR:** Amit te foltnak mondasz, annak hiányára nem vagyok büszke. A klinika érdeme. Tudod, itt sokat adnak a sterilítésra.
- ABIGÉL:** Jó, csak gúnyolódj. Sokan cserélnének veled. Kimégy, s öledbe hull egy nagy tekintélyű folyóirat. Ignotus, Hatvany Bécsben, Babits, Móricz vérig sebzett, Kosztolányi jobbra szegődött, Osvát megfélemlítve, Kaffka, szegény, halott. Csak örülnének, ha vállalnád.
- NÁNDOR:** Úgy beszélsz, mintha megbíztak volna.
- ABIGÉL:** Nem, nincs megbízatásom.
- NÁNDOR:** Ezt sejtettem, de ha volna, ilyesmivel akkor se tennél rám mély benyomást — erről biztosíthatlak.
- ABIGÉL:** És mivel tehetnék mély benyomást? Kérleltelek. Hiába. Aztán beszökttem hozzád, mint hajdan az intézetből. Akkor nem kellett könyörögnöm, hogy beeressz. Reszketett a kezed, mikor bezártad az ajtót.
- NÁNDOR:** Hát igen. Reszketni azt lehetett melletted.
- ABIGÉL:** Nem vagy egészen igazságos. Majdnem tíz évig éltünk együtt. Jól vagy rosszul, de ez volt az élet legfontosabb tíz esztendeje. Enélkül, bármi jönne is, csak töredék lehet. Mindig valami teljesebbre vágytam, arra, hogy szorosabban fűződj hozzám. Most már látom, hogy nem a hiányzót kellett volna hajszoynom, hanem jól élni azzal, ami volt.
- NÁNDOR:** A távlat jót tesz. Alig ismerek rád. Megszépített ez a bölcsesség.
- ABIGÉL:** A fene megette, ha egy elhagyott asszony ilyen bölcs. Biztos kicsorbultak a fogaim.
- NÁNDOR:** Ha a méregfogaidra gondolsz, akkor ne sajnáld. Elárulhatom neked, fegyvertelenül többre megy egy asszony, mint állig felfegyverezve.
- ABIGÉL:** Azért jöttem hozzád ilyen pőrén, de kényszeríteni így sem akarlak. Csak ezt a blokádot old fel. Néha látni szeretnélek. S néha talán neked is szükséged lehet rám.
- NÁNDOR:** Látod, így még örülök is neked. De ne áltassuk egymást, mert abból újra csak háború támadna. Tiszta lapra van szükségünk, világos »platformra«.
- ABIGÉL:** Ahogy jönnek látod.
- NÁNDOR:** Tehát számolnunk kell azzal, hogy a házasságnak, a szerelemnek visszavonhatatlanul vége.
- ABIGÉL:** Kérlek szépen. De furcsa, hogy ilyen csálhatatlanul látod a jövőt.
- NÁNDOR:** Nem akartalak bántani, hetvenkedni még kevésbé. Sőt, ismétlem: rokonszenvesnek találak ebben a pillanat-

ban. De ez nem érinti, nem érintheti az alapot. Az alap: Anna. Hogy élek, neki köszönhetem. De ettől függetlenül: élni a szó teljes értelmében már csak veled tudok. Ha ezt meg bírod emészteni jó lélekkel, akkor, akkor...

ABIGÉL: *(átváltozik, megmerevedik, s nagy indulatokat fegyelmetve szó nélkül kimegy)*

Függöny

(S nyomban — Abigél kinti lépéseit mintegy folytatva — járni kezd a kronométer. Kattogásai élesebbek, irama gyorsabb.)

3. kép

IDŐ: *Néhány nappal később.*

SZÍNHELY: *Ugyanaz.*

NÁNDOR: *(még idegesebb, nyugtalanabb, mint előbb. Ír valamit egy cédulára. Csönget. Bejön az ápolónő) Kérem, juttassa el ezt Winter doktorhoz. S ha lehet, a választ is várja meg.*

ÁPOLÓNŐ: *Igenis kérem. (Kimegy.)*

KUBÁN: *(kopog s bejön) Na ugye megmondtam magának!? A helyzet egyre kritikussabb. Jöjjön ide! Na jöjjön csak, és nézzen oda, mi! Látja? Körülvették az épületet. De még nem tudom, hogy kik. Lehet, hogy az antant emberei öltöztek magyar uniformisba. De az is lehet, hogy Apponyi rendelte ki őket, hogy vigyázzanak rám a béketárgyalásig. Itt ez a rengeteg bizonyíték. Nem babra megy a játék, most már világos.*

(A folyosóról zaj, csizmák kopogása, furcsa, ideges vita.)

WINTER: *(hangja kintről) Ez ellen tiltakozom! Tiltakozom! Jelentést teszünk a kormánynál!*

KUBÁN: *Látja, csak egy percre hagytam el a körletet, máris kitör az anarchia. A nemjóját! (Megrántja magán a pizsamát, mintha zubbony volna.) Mindjárt szétütök köztük, ne féljen. (Kimasírozik.)*

WINTER: *(hangja kintről) Ez törvénytelen, kétszeresen is. Kórház és egyetem. Ide csak a rektor úr engedélyével jöhet be karhatalom.*

HADNAGY: *Helyes, doktor úr. Itt se voltunk, ha megtaláljuk, akit keresünk. Ez az. (Benyit. A folyosón még két szuronyos katona látható.) Ti maradjatok kint! Maga is, doktor úr! (Bezárja az ajtót.) Széki Nándorhoz van szerencsém ugyebár?*

NÁNDOR: *Igen, én vagyok.*

HADNAGY: *A hadsereg tisztogatási csoportjától Radó hadnagy. Kis Annát keressük. Önnek tudnia kell, hol van.*

- NÁNDOR: Úgy tudom, Bécsben.
- HADNAGY: Rosszul tudja. Körülnézek. Figyelmeztetem, nem tréfálunk. *(Kinyitja a szekrényt. Benéz az ágy alá.)* Nincs. Majd meglesz. Minél nagyobb felhajtás árán, annál keservesebb lesz neki.
- NÁNDOR: Nem irigylem ezt a hőstettet, hadnagy úr. Egy ártatlan lányt...
- HADNAGY: Elég! Még hogy ártatlan! Az apácák, akiket kilakoltattott, nem így vélekednek.
- NÁNDOR: Biztosan törvény volt rá.
- HADNAGY: Lehet. Azt is ők hozták. És koszos kölykökkel rakták tele a zárdákat.
- NÁNDOR: Nélkülöző gyerekekkel, ha ugyan volt ideje szegénynek. Engem ápolt. Ő tartotta bennem a lelket. Senki emberfiának nem vétett.
- HADNAGY: Akkor miért szökött el?
- NÁNDOR: Biztosan a rémhírek miatt.
- HADNAGY: Nézze, mi nem szoktunk vitatkozni. Nincs időnk. De maga író. Állítólag híres is. Hát ne nézzük egymást lónak. A hölgy nem egy angyal. És itt van. Akitől ezt tudjuk, az jól ismeri őt is, ezt a helyet is. Nézze! *(Levelet vesz ki a zsebéből, s olvassa.)* »Éten járt a keresztény erkölcs megcsúfolásában. Lehet, hogy nem azon az osztályon rejtőzködik, ahol Széki fekszik, de hogy azon a klinikán, az biztos.«
- NÁNDOR: Hadnagy úr! Csak nem ül fel egy sötét névtelen levélnek?
- HADNAGY: Ezt csak bizza rám. Na, végeztem. »Költő hazudj, csak rajt' ne fogjanak. Mert van rá példa, hogy a sánta eb...« Remélem, ismeri. Ha nem, majd megtanulja. Volt szerencsém. *(Kilép. Kintről hallható az utasítása.)* Irány a következő emelet!
- NÁNDOR: *(szédeleg. Megkapaszkodik az ágyban. Leül. Fél. Nemcsak Anna miatt. Az agyában is riasztó jeleket érzel. Megkeresi a cipőjét. Fölhúzza, de közben föl-föláll, kinéz az ablakon. A folyosón távoli zaj. Fülel. Hirtelen elindul az ajtó felé. Az ajtó zárva. Dörömböl. Kinyílik, s benyomul egy szurony)*
- HANG: Ha nem marad békén, megmérjük a mellbőségét!
- WINTER: *(a szuronyoshoz)* Vigyázzon! Ez egy súlyos elmebeteg. Nyugtatót kell neki adnom. *(Benyit, az ajtót bezárja.)* Valóban, mester! Ne tetézze a veszedelmét! Egyelőre semmi baj. Ez jót fog tenni. Mászt nem tehetünk. Adja csak a karját. *(Beadja az injekciót.)* Feküdjön csak le! És imádkozzon, ha tud.

Függöny.

(Kronométer.)

4. kép

IDŐ: Néhány órával később.

SZÍNHELY: Ugyanaz, mint előbb.

- NÁNDOR: *(ébred, eszmél. Iszonyú ijedelem és nyugtalanság tör rá. Csöngtet. Bejön az ápolónő) Mi történt, nővérke? Itt van Winter doktor?*
- ÁPOLÓNŐ: *Jaj, ne is kérdezze! A tanár urat behívták a dekanátusra. (Súgva.) Tudja, a 7-ből a katonák elvittek egy nőt. Nem láttam. Állítólag kommunista volt.*
- NÁNDOR: *Köszönöm. Elmehet.*
- ÁPOLÓNŐ: *(el)*
- NÁNDOR: *(magába roskadva ül. Fogja a gyomrát. Fölemeli a matracot, kiveszi a pantoponos dobozt, a markába önt jó néhányat, a szájába dobja, s lenyeli. Aztán izgatottan pakolni és öltözni kezd. Etlilik egy-két perc, s belép Abigél) Te volnál?*
- ABIGÉL: *(megsejti a bajt. Hátrálni kezd) Én. Hát ki volna? Mi van veled?*
*(Hosszú, félelmetes, feszültséggel telített csönd. Egy-
másra meredve állnak.)*
Függöny.

5. kép

IDŐ: Néhány nappal az előbbieket után.

HELYSZÍN: Mint a legelső képben, tehát parancsnoki szoba Jugoszláviában, közel a magyar határhoz. Jelen vannak — Nándor kivételével — ugyanazok, akik az első képben.

- EZREDES: *Uraim, nagyon itt az ideje, hogy az ügy végére pontot tegyünk. Az eset nemzetközi vonatkozásai és a tények megengedik s megkövetelik a gyors és határozott döntést. Ítéletünk megengeszteli Franchet d'Esperey ömértóságát, s benne az ellenség elleni harc érdekei is kifejeződnek. Kapitány úr, jelentést kérek az új kihallgatásról!*
- KAPITÁNY: *Ezredes úr, alázatosan jelentem, a fogoly viselkedése gyanúsabb, mint volt. Vagy hallgat teljes tompasággal, vagy dühöng.*
- EZREDES: *Kire dühöng és mi a baja?*
- KAPITÁNY: *Főként énrám, azonkívül mindenkire, s összehord hetet-havat. Értelmesen csak az örrel beszél, azzal is ritkán.*
- EZREDES: *És beismeri a bűnösségét?*
- KAPITÁNY: *Azt igen. Sőt kevesli a büntetést, amit mi számára kiróhatunk.*

- KATONAORVOS:** Nekem éppen ez a gyanús. Ez a fogoly akarja a halált, s nehéz elhinnem, hogy a francia tiszt meggyilkolása miatti lelkiismeret-furdalás miatt.
- EZREDES:** És nem gondolja, hogy ez a nagy készség a bűnhődésre, s közben a bizonyítékok összekuszálása egy vakmerő csel? Ez az úr nem bolond, tudja, hogy ha a tények mást mutatnak, beismerő vallomása, pláne ha ilyen zagyva, csak kétséget támaszthat bennünk.
- KATONAORVOS:** Valóban nem bolond, de az észjárása, így zagyván is, teljesen más, mint azoké, akik futártisztekre szoktak vadászni. Afféle pacifista lehetett, mint Romain Rolland, amikor még ura volt önmagának.
- EZREDES:** Pacifizmus, humanizmus! Lárifári. Ismerjük ezt a mesét. Hol voltak, amikor a városainkat lötték? Most előállnak, mint akiket a békegalamb tojt, s azt hiszik, zagyvaságaikért négyéves harcaink gyümölcsét nagylelkűen veszni hagyjuk. A vitézeik csődöt mondtak, s most jönnek ők. Mézes beszéddel, demagógiával, s a kergültebbek így, pisztollyal is, ha kell. Tudja, mi ez, doktor? Munkamegosztás. Ugyanaz a kompánia, csak a szereposztás változott. Kapitány úr! Megtalálták a fegyvert?
- KAPITÁNY:** Alázatosan jelentem, nem. Pedig minden centimétert átkutatunk a környéken.
- EZREDES:** És a feljegyzéseket, amelyeket nála találtak, megfejtették már?
- KAPITÁNY:** Sajnos azokon sem tudunk eligazodni. Gyorsírással írótak, összefüggéstelen szavak, ismeretlen nevek, kusza rajzok, hangjegyek.
- EZREDES:** Milyen nevek?
- KAPITÁNY:** Női nevek: Abigél, Anna, Nauszikaa, Pénélopé.
- EZREDES:** És a rajzok?
- KAPITÁNY:** Badarság. Az egyikén egy ember függ egy léggömbön. A léggömb felé nyilak szállnak, s alatta mélyen hegyes karók. A másik, mint egy játékló, a hasában egy halom rohamsisak.
- EZREDES:** S magának ez nem mond semmit?
- KAPITÁNY:** Alázatosan jelentem...
- EZREDES:** Ne jelentsen már folyton, mert közben felrobbannak azok a rohamsisakok. Doktor, maga sem érti az összefüggéseket?
- KATONAORVOS:** Azt sejtem, hogy ön mire gondol, de mégis azt hiszem, hogy ez a ló, ha faló volna is, más titkokat rejt. Minden, amit észlelünk, messzebbre, a merénylettől függetlenül rejtélyre utal. S a fogoly tekintete is. Hol réveteg, hogy eszelős.
- EZREDES:** Milyen is legyen azé, aki gyilkolt? Hogy ellenségünk, azt a viselkedése is bizonyítja. S különben is: hábo-

rú van, s mi katonák vagyunk. A fogoly valóban rejtélyes, de nem vagyunk ideggyógyászok, s szigorú parancsot kaptunk a merénylet körülményeinek gyors felderítésére és a megtorlásra. Ehhez meg is van minden adatunk, csak a merénylő mögötti felsőbb szervek nevét kell megtudnunk. Enélkül az ügy politikai nyeresége hasznosíthatatlan. Világos? Tehát ezzel tördjenek, uraim. Vezessék elő a foglyot!

KAPITÁNY:

(kiszól) Vezesd elő a foglyot!

KATONA:

Igenis!

(Léptek kopogása. Bekísérik Nándort, aki már alig él. Szánalmas és szörnyű.)

EZREDES:

Álljon oda! (Nándor nem mozdul.) Nem érti? Álljon oda, velünk szembe!

NÁNDOR:

(odaáll)

KATONAORVOS: (a katonához) Nem történt semmi?

NÁNDOR:

De történt. Látja? (Leszakítja a kézelőjét, s finom téhér por hull ki.) Ez volt a másikban is. Lenyeltem. De beszámítható vagyok.

EZREDES:

És a VII. szimfónia? Meg a hetedik mennyország? Meg a sellők? Már nem látja őket?

NÁNDOR:

De igen. Csak véres a szemük és fekélyes a képük. De ne rémüljön meg, felém jönnek, én vagyok a palijuk És én már nem félek.

EZREDES:

Mert azt reméli, hogy a türelmünk végtelen, vagy sejteti, hogy nincs veszíteni valója.

NÁNDOR:

Eltalálta.

EZREDES:

Pedig ez, látja, nem is érdekel. Bennünket az érdekel, kinek a megbízásából lépte át a határt?

NÁNDOR:

És mi lesz, ha megmondom?

KAPITÁNY:

A kérdés joga itt nem az öné! Feleljen!

NÁNDOR:

Meghallani az én feleletem ahhoz maguk süketek.

KATONAORVOS:

Ez a felelettől is függ. És végre értse meg, itt az élete a tét. Halál és szabadság esélyei előtt áll. Beszéljen világosan!

NÁNDOR:

Szabadság? A szabadsághoz nem elég az önök akarat. Annak, aki magát elherdálta, lyukas garast sem ér.

EZREDES:

Akár ez a fennkölt büntudat. Nem vagyunk se gyóntatók, se szerelmesek, — a locsogásaival torkig vagyunk! Beismerni a gazemberséget, kéjelegni a mocsokban, amelyet elkövettek, ez a ripacsok között imponálhat, nálunk nem. Mi ítélkezni akarunk.

NÁNDOR:

Ítékezzenek. Már megmondtam. Én löttem le a tábornok futárját.

EZREDES:

És mért tette?

NÁNDOR:

Mert szép lova volt.

- EZREDES: *(pillanatnyi zavar után)* Még egy ilyen arcátlanság és vége. A tárgyalásnak is, magának is.
- KATONAORVOS: Istenkísértés, amit csinál, szerencsétlen!
- NÁNDOR: Jó is volna még egyszer ilyen nyílt viszonyba kerülni az istennel, de véget ért a meccs. Végérvényesen.
- KAPITÁNY: Akkor miért fecseg úgy, mint aki heccelődik?
- NÁNDOR: Mert igaz, amit a lóról mondtam. *(Küszködve, vergődve fölhangzik a Nauszikaa-motívum.)* Gyönyörű volt, vilámló, fényes jelenés, mint a csodaszarvas. Iramának íve kettészelte azt a döglletes éjszakát. Azon a lovon, azzal a lóval a csillagok s a föld között... Mint a gondolat... De leestem róla, le a sárba, a fürtelembe... Lelőttem... *(A közben fölerősödött motívum elnémul.)* Hát nem világos? *(Ordít.)* Mit gyötörtök? Nem értitek? Nekem adta az isten. Itt volt a kezemben a kantárja, a térdeim között táncolt, s kizöldült alattunk az üszkös mező... Hát lelőttem. *(Az önkívület közelében odamegy s megragadja az orvos mellén a zubbonyt.)* Mit akartok még? Nem elég ez egy irgalmas halálhoz?
- EZREDES: Alarm! Kötözzék meg! *(A katona s a kapitány rátör, lefogják. Éles kopogás. Bejön egy hadnagy, tiszteleg, átad az ezredesnek egy iratcsomót.)* Mi ez?
- HADNAGY: Alázatosan jelentem a körözésre beérkezett információk.
- EZREDES: Nézze meg, kapitány úr! *(Átadja.)*
- KAPITÁNY: *(tanulmányozza az iratokat, köztük egy tényképet. Megmutatja az ezredesnek. Összebólintanak.)*
- EZREDES: *(miközben nézi a dokumentumokat)* Tehát: Széki Nándor ugyebár. Író. Idült morfinista. Körözési parancs ellene. Ok: megfojtotta a feleségét. *(Döbbenet. Nándort a katona elengedi.)* Ezzel a tényállás bizony lényegesen módosul.
- KATONAORVOS: S a mi illetékességünk megszűnik.
- EZREDES: Ez még nem biztos. Mert a feleségét megölte? Attól még megölhette a futárt is. Sőt, így még meggyőzőbb a mi feltételezésünk. A háborút elvesztették, s elvesztették gátlásaikat is: a magánéletben éppúgy, mint a politikában. Az eset jelképes. Aki a vereséget nem bírja elviselni, megvész. Még szerencse, hogy idejében elfogtuk.
- KAPITÁNY: Szerencse. De a futár elleni merénylet vádját mégis el kell ejtenünk. A feleséggyilkosság egy nappal később történt és Budapesten. *(Átadja az iratot.)*
- EZREDES: Ez bizony igaz. És ennyi időt elvesztegettünk vele! Az ilyen ügyeket még a civil bíróságok is rühellik. A zülött cseléd ciánkálit ivott. Ezt kifogtuk.
- KAPITÁNY: Legjobb volna visszatoloncolni. Bajlódjanak egymással.

EZREDES:

Jó gondolat, kapitány.

NÁNDOR:

(meginog, a falnak támaszkodik. Az orvos odaugrik, átfogja, vizsgálja. Leülteti egy székre. Visszamegy a többi tiszthez, s halkán tanácskoznak. A székhez közel egy polc van, azon fegyverek. Nándor gyorsan föláll, egy pisztolyt fölvesz, s a tisztekre szegezi.) Senki se mozduljon! Emeljék fel a kezüket! *(Fölemelik.)* És ne féljenek. A költő, ha fegyverhez jut, tudja, kit kell megölnie. Ti meg keressétek tovább a futár gyilkosát! Csak az ösvényekre vigyázzatok... Átrepülni a határokat. Az lett volna az igazi. Nem sikerült. De az ösvényeket... legalább azokat... az ösvényeket hagyjátok szabadon... *(Fejbe lövi magát.)*

Függöny.

A színmű első felvonását előző számunkban közöltük.